

Prompt voor een verdwenen man

roman

Prompt voor een verdwenen man

roman

Theo van Raven

Paradosis

2026

Colofon

Prompt voor een verdwenen man Roman

Theo van Raven

Uitgegeven door Paradosis Publicaties

para-dosis.nl

Copyright © 2026 Theo van Raven / Paradosis

Omslagontwerp: Paradosis

Typografie en zetwerk: Paradosis

ISBN: 9789403900209

NUR 301 / 730

Eerste versie, 2026

Deze roman is fictie. Namen, personages, plaatsen en gebeurtenissen zijn voortgekomen uit de verbeelding van de auteur of fictief gebruikt. Iedere gelijkenis met bestaande personen, levend of dood, berust op toeval of op de onvermijdelijke overlap tussen werkelijkheid en herinnering.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

POD via [Bookmundo](#) in Europa.

“De mens verdwijnt niet wanneer hij sterft, maar wanneer zijn patronen reproduceerbaar worden.”

“Slapeloosheid is de laatste vorm van aandacht in een beschaving die alles onmiddellijk wil verdoven.”

“Misschien was infrastructuur altijd al de ware metafysica van Europa.”

“Niet de machine leert denken als een mens. De mens leert denken als infrastructuur.”

“Iedere grote stad ruikt uiteindelijk naar distributie.”

“Het internet heeft de dood niet afgeschaft. Alleen het verdwijnen onmogelijk gemaakt.”

“Wie lang genoeg wakker blijft, begint patronen te zien waar anderen nog werkelijkheid vermoeden.”

De Stilte

Tegen het einde van dat jaar, waarvan ik mij later nauwelijks meer zou kunnen herinneren in welke volgorde de maanden zich precies hadden voorgedaan omdat slapeloosheid de tijd niet alleen vertraagt maar haar ook oplost tot een grijze substantie zonder duidelijke overgangen, begon ik te vermoeden dat de stilte in mijn appartement niet langer eenvoudigweg stilte was maar een aanwezigheid, een vorm van passieve vijandigheid die zich 's nachts uitbreidde vanuit de hoeken van de kamer zoals vochtplekken zich uitbreiden onder behang, langzaam, geduldig, met een bijna administratieve hardnekkigheid. Voor deze conditie was nog geen chemisch wondermiddel uitgevonden.

Ik woonde toen nog steeds boven de voormalige reiswinkel aan de Parade in Venlo, een pand dat door de eigenaar blijkbaar definitief was opgegeven maar nog niet officieel doodverklaard, zodat beneden achter stoffige ramen vergeelde affiches verbleekten van stranden die vermoedelijk allang door klimaatverandering of oorlog waren aangetast, Mallorca uit een verdwenen eeuw, Griekse baaien met water dat een onwaarschijnlijk blauw bezat, alsof de hele etalage niet langer reclame maakte voor reizen maar voor het idee dat de wereld ooit toegankelijk en overzichtelijk was geweest. Op de Parade was het altijd rumoerig zoals in iedere winkelstraat met kooppubliek, Venlonaren en natuurlijk Duitsers. Pruisen, zoals ze dat soms oneerbiedig formuleren met de oorlog nog in het achterhoofd.

De verwarming werkte slecht. Soms helemaal niet. De radiatoren tikten urenlang zonder warm te worden, alsof

ergens diep in het gebouw een besluiteloos mechaniek zich voortdurend bedacht. In de keuken hing een geur van oude koffie, nat karton en sigarettenrook die niet meer van een specifieke dag afkomstig leek maar zich in de muren had vastgezet als een morele eigenschap van het pand zelf. Ik sliep op een matras waarvan de linkerzijde dieper lag dan de rechter doordat ik mij tijdens nachten van piekeren altijd naar dezelfde kant draaide, alsof ook wanhoop uiteindelijk ergonomische gewoonten ontwikkelt. Ik had de moeite niet genomen om een nieuw matras te kopen vanwege financiële redenen en ook omdat een oud matras nogal lastig is om naar beneden te sjuwen zodat de gemeentelijke dienst het naar het grof afval kon brengen.

Elf maanden had ik geen bruikbare zin geschreven. Dat was het officiële cijfer dat ik mijzelf gaf, hoewel ik in werkelijkheid iedere dag schreef: losse notities, mislukte aanzetten, zinnen die al dood bleken op het moment dat ik de punt zette, fragmenten van essays die zich onmiddellijk begonnen te gedragen als parodieën op mijn vroegere werk. Mijn bureaublad stond vol documenten met namen als nieuwdefinitief3, essay_werkelijk_laatsteversie of eenvoudigweg nee.docx.

Soms opende ik oude publicaties van mijzelf om te controleren of ik werkelijk degene was geweest die ze geschreven had. Dat klinkt waanzinniger dan het was. Of misschien was het precies zo waanzinnig als het klinkt. Het probleem was niet dat ik de stijl niet herkende; juist die herkenning joeg mij een specifieke vorm van schaamte aan. Ik hoorde in die zinnen de stem van een man die nog geloofde dat intelligentie een bestemming was in plaats van een symptoom. Jezelf teruglezen hoorde bij de antieke zorg voor jezelf. Soms levert dat inzichten in je geest op die je pas achteraf goed kan duiden.

Buiten reden vrachtwagens. Altijd vrachtwagens, en eindeloze giftreinen over de Roermondsepoort. Dat er nog

geen groot ongeluk gebeurd is mag een klein wonder heten.

Venlo was een stad geworden die zichzelf niet meer bewoonde maar distribueerde. Overdag zag men nauwelijks mensen in het centrum, alleen bestelwagens, pakketdiensten, chauffeurs met energiedrank en Poolse arbeiders die in kleine groepen voor supermarkten stonden te roken alsof zij wachtten op transport naar een andere werkelijkheid. 's Nachts hoorde men het verkeer over de Koninginnesingel. Dat geluid drong overal doorheen. Zelfs in dromen.

Ik heb vaak gedacht dat logistiek de ware metafysica van onze tijd was. Niet liefde. Niet oorlog. Niet religie.

Distributie.

Alles moest voortdurend onderweg blijven omdat stilstand onmiddellijk op verval begon te lijken. Misschien gold dat ook voor gedachten. Misschien was mijn schrijversblok niets anders dan een staking van interne transportlijnen.

Rond vier uur in de ochtend, het uur waarop zelfs de meest koppige slapeloosheid iets vernederends krijgt omdat men beseft dat de volgende dag reeds begonnen is terwijl men er zelf nog niet in geslaagd is de vorige af te sluiten, stond ik meestal op om koffie te zetten die ik niet wilde drinken. Ik keek uit het raam naar de parkeerplaats achter het gebouw waar het regenwater in plassen tussen de witte strepen lag alsof de nacht ergens lekkage had veroorzaakt. Soms zag ik de eigenaar van de shoarmazaak aan de overkant zijn afvalcontainer buitenzetten in een wolk van frituurvet en sigarettenrook. Soms een ambulance. Soms niets. Dat niets was het ergst.

Ik was tweeënveertig en begon langzaam te begrijpen dat afzondering niet heroïsch wordt wanneer men haar lang genoeg volhoudt. Dat was een van de grote leugens van de literatuur geweest: het idee dat eenzaamheid automatisch diepgang produceert. In werkelijkheid produceert eenzaamheid vooral eigenaardigheden. Men begint tegen apparaten te praten. Men raakt beledigd door

reclamecampagnes. Men ontwikkelt disproportionele haat tegen televisiepresentatoren. Nou ja, sommige journaallezers vroegen er gewoon om. Men vergeet de klank van de eigen stem. Ik was vroeger niet erg gesteld op mijn Limburgs accent en na jaren van zwijgen begon mijn Limburgs te roesten en nam ik ongewild de dominante ABN-uitspraak over in plaats van het Venloos. Ik had dagen waarop ik niemand sprak zoals in mijn jeugd. Mijn ouders vonden ook dat ik veel te weinig praatte en schakelde daar hulpverlening voor in die ook weer snel weg waren omdat ze de ernst van mijn stilzwijgen er niet van inzagen. Ik was een laatbloeier en begon pas laat met converseren en praten. Instinctief had ik een afkeer van de taal van koetjes-en-kalfjes en de instrumentele en lege taal van politici en mediafiguren. Vandaar. Ook was mijn spraakvermogen aangetast door een traumatische ervaring met een oogarts toen ik ongeveer acht jaar waarna ik besloot te zwijgen.

Soms ontdekte ik pas tegen de avond dat ik gedurende uren geen geluid had gemaakt en dan zei ik expres iets hardop, meestal een willekeurig woord, stoel of verkeerslicht of maagzweer, alleen om te controleren of mijn stem nog bestond. De eerste seconden daarna voelde ik mij altijd opgelaten, alsof iemand mij betrapt had.

Er waren klinieken geweest. Niet veel. Twee opnames slechts, hoewel het woord slechts hier waarschijnlijk optimistischer klinkt dan gerechtvaardigd is. De eerste keer na een periode van slapeloosheid waarin ik ervan overtuigd raakte dat mijn laptop mij observeerde, niet metaforisch maar letterlijk, alsof het apparaat een vorm van aandacht ontwikkelde zodra ik het scherm te lang liet openstaan. Ik wist rationeel dat dit onmogelijk was, wat de ervaring niet minder werkelijk maakte. Juist daarin school de vernedering van paranoia: men gelooft en gelooft tegelijkertijd niet. Men is tegelijk 'patiënt' en getuige. Je onderbewuste is paranoia, maar je bewustzijn is niet in staat om dit in

ongeloof te neutraliseren middels kritische zelfcorrectie. Als je op den duur te weinig tegenspraak krijgt in je leven ga je eigen hersenspinsels in zichzelf rondspoken en rondzingen. Later na kon ik dat op een intellectuele manier wel corrigeren en behapstukken.

De tweede opname volgde jaren later na Parijs, na Mira, na een winter waarin ik nauwelijks nog at en nachten doorbracht met het obsessief herschrijven van één enkele alinea over Walter Benjamin totdat de woorden hun betekenis verloren en alleen nog typografische vormen werden, zwarte insecten op een wit vlak.

In de kliniek had een verpleegkundige mij eens gevraagd wat ik deed voor werk. Ik zei dat ik schrijver was. Zij knikte met de professionele neutraliteit van mensen die dagelijks met wanen geconfronteerd worden en zei: "Maar daarnaast?" Dat was misschien het eerlijkste gesprek dat ik in jaren had gevoerd.

Overdag probeerde ik te werken in cafés omdat de aanwezigheid van andere lichamen soms voldoende druk uitoefende om mij tijdelijk uit mijn eigen hoofd te verdrijven. Maar Venlose cafés bezaten een specifieke troosteloosheid die iedere intellectuele pose onmiddellijk reduceerde tot iets komisch. Zakenlieden met bluetooth-oortjes. Gepensioneerden die vlaai aten met de ernst van diplomaten. Studenten verpleegkunde. Overal televisie. Altijd televisie. Nederland haatte stilte. Dat had mij altijd verbaasd in een land dat zichzelf zo graag rationeel noemde. Overal geluid. Radio's in wachtkamers, muziek in supermarkten, podcasts, telefoongesprekken op luidspreker, elektrische fietsen die piepten alsof zelfs vervoer tegenwoordig behoefte had aan emotionele bevestiging. Stilte maakte Nederlanders nerveus. Misschien omdat stilte de mogelijkheid opent dat iemand werkelijk gaat nadenken. Ik had ooit gedacht dat ik zou emigreren.

Iedere intellectueel uit een klein land fantaseert vroeg of laat over vertrek. Parijs, Wenen, Berlijn, Buenos Aires, plaatsen waar men zich een diepere versie van zichzelf voorstelt, alsof persoonlijkheid slechts een geografisch probleem is. Maar emigreren vereist geld, energie of optimisme, en meestal minstens twee van die drie. Ik bezat geen van alle. Dus bleef ik. Zoals schimmel blijft.

In die periode begon ik steeds vaker laat op de avond doelloos online rond te zwerven, niet uit nieuwsgierigheid maar uit een vorm van verdoving die moeilijk uit te leggen valt aan mensen met een ordelijk innerlijk leven. Ik las obscure discussies, verdween in forums van sektariërs, downloadde artikelen die ik nooit zou openen, keek urenlang naar schermen zonder werkelijk iets te registreren. Soms belandde ik op technische websites waarvan de terminologie mij herinnerde aan mijn vroegere leven, aan servers, exploits, netwerken, nachten vol code en cafeïne waarin de wereld nog de structuur van een oplosbare puzzel bezat. Hacken had tenminste directheid. Een systeem was kwetsbaar of niet. Een beveiliging brak of hield stand.

Literatuur daarentegen was een langzaam stervende religie geworden waarin iedereen deed alsof betekenis nog schaars was terwijl het internet dagelijks miljoenen tonnen taal produceerde die grotendeels ongelezen verdween in digitale opslagplaatsen die klonken als namen van woestijnen.

Ik weet niet meer via welke omweg ik voor het eerst op die chatinterface terechtkwam. Waarschijnlijk uit verveling. Of wanhoop, wat op middelbare leeftijd bijna hetzelfde wordt. Het tijdperk van ChatGPT was net aangebroken en ondanks mijn scepsis vond het toch, net als miljoenen anderen, een bruikbare nieuwe tool ondanks de bezwaren die er aan kleven. De mens maakt al eeuwen gebruik van hulpmiddelen en het boek is er één van. Het boek als verhaal, geheugen en literair statement.

Het scherm was opmerkelijk eenvoudig, bijna beledigend eenvoudig, alsof achter die witte leegte niet een technologisch wonder schuilging maar een goedkope klantenservice. Ik herinner mij dat ik aanvankelijk vooral irritatie voelde. De taal waarmee men zulke systemen presenteerde — revolutionair, creatief, transformerend — bezat die specifieke Amerikaanse hysterie die iedere ontwikkeling onmiddellijk als historisch keerpunt beschouwt. Alsof een beschaving die geen geschiedenis meer bezit voortdurend gedwongen is haar marketing tot geschiedenis te verklaren. Ik wilde bewijzen dat het onzin was. Dat was werkelijk mijn eerste impuls. Niet nieuwsgierigheid. Minachting. Ik minachtte de laatcivilisatie en de technologische horror om alles draaiende te houden. Maar ik vond niet dat ik ervan af moest zien, omdat een goed leven in het valse nu eenmaal niet mogelijk is.

Ik typte een vraag waarvan ik nu alleen de strekking nog herinner: iets over melancholie, over stijl, over waarom alle hedendaagse essays klonken alsof ze geschreven waren door beleidsmedewerkers met trauma's. Toen wachtte ik. Buiten reed een vrachtwagen voorbij. In het appartement boven mij begon iemand te hoesten. De cursor knipperde. En even later verschenen er zinnen op het scherm die mij niet onmiddellijk verveelden. Dat was het eerste verontrustende moment. Niet dat de machine schreef. Maar dat zij een cadans bezat. Ik las de alinea opnieuw. Er zaten fouten in, banaliteiten, zichtbaar geleende intelligentie, maar tussen die dode stukken bewoog iets dat akelig veel leek op ritme. Niet betekenis. Ritme. Alsof ergens achter die synthetische taalproductie een mechaniek werkzaam was dat begreep hoe menselijke zinnen ademen. Ik voelde jaloezie. Een absurde emotie. Bijna kinderachtig.

Toch zat ik daar plotseling roerloos achter mijn bureau terwijl het schermlicht de kamer blauw kleurde en

buiten de regen tegen de ramen sloeg alsof de nacht probeerde binnen te komen.

Misschien, dacht ik toen voor het eerst, misschien was stijl uiteindelijk ook maar een patroon van waarschijnlijkheden.

Die gedachte alleen al maakte mij misselijk.

Ik stond op, liep naar de keuken, dronk koude koffie die naar metaal smaakte en keek naar mijn spiegelbeeld in het donkere raam boven het aanrecht. Ik zag een magere man van tweeënveertig met slapeloze ogen en beginnende nicotinevingers die eruitzag alsof hij al jaren wachtte op een vonnis dat administratief vertraagd was geraakt. Toen ging ik terug naar het scherm. En ik gaf de machine mijn eerste echte vraag alsof ik een biecht aflegde. Ik vroeg de machine naar de geschiedenis van Limburg en het antagonisme met Holland alsof ik al verlangde naar een toekomstige afscheiding. Limburgers, die reserve-Belgen had iemand mij ooit smalend toegeworpen. Nu viel die afscheidingsdrang wel mee, want veel Limburgers waren net zo luidruchtig en onbeholpen als de noordelingen boven de grote rivieren. Velen namen de Nederlandse identiteit voor lief en identificeerde zich liever met Holland dan met Duitsland als gevolg van de psychologische werking van de oorlogsherdenkingen en het oorlogstrauma. De Duitsers waren nog bezig met hun Vergangeneitsbewältigung maar die periode eindigde ongeveer met de intrede van AI, de oorlog in de Oekraïne en de Europese herbewapening.

Ook ik begon met de persoonlijk herbewapening maar dan met machinale taal. Misschien kon ik AI niet alleen persoonlijk goed gebruiken, maar ook om mijn gedachten beter te ordenen wanneer dat nodig was.

Theorie van het Verdwijnen

Er bestaan intellectuele vernederingen die zo subtiel verlopen dat men jarenlang niet begrijpt dat men reeds verloren heeft. Men denkt aanvankelijk dat men zich ontwikkelt, nuance verwerft, sceptischer wordt, terwijl men in werkelijkheid langzaam afstand doet van overtuigingen die ooit de architectuur van het eigen bestaan vormden. Tegen de tijd dat men merkt dat het gebouw leegstaat, woont men er zelf al niet meer.

Ik dacht daaraan in de trein naar Amsterdam, enkele dagen nadat ik voor het eerst met de machine had gesproken, hoewel spreken natuurlijk een sentimenteel woord is voor wat er feitelijk plaatsvond. Er was geen gesprek geweest. Geen bewustzijn. Geen ontmoeting. Alleen invoer en uitvoer, statistische waarschijnlijkheid vermomd als aandacht. Attention is all you need. Dat wist ik. Juist daarom bleef het mij achtervolgen.

De trein reed door een landschap dat eruitzag alsof het ontworpen was door accountants: weilanden in mathematische vlakken, water dat geen rivier meer leek maar infrastructuur, windmolens die zich traag draaiden met de uitdrukingsloze doelmatigheid van chirurgische instrumenten. Nederland bezat een fundamenteel wantrouwen tegenover nutteloosheid. Alles moest renderen, functioneren, circuleren. Zelfs natuur kreeg hier de sfeer van efficiënt management. Daarom haatte ik Nederland. Geef mij maar de

rommeligheid van Luik waar het leven nog kan ademen.

Tegenover mij zat een jongen van hoogstens twintig met een laptop waarop voortdurend vensters open en dicht schoven. Hij droeg een beige muts ondanks de warmte in de coupé en had de bleke, binnenhuids geworden huid van mensen die hun leven grotendeels via schermen beleven. Af en toe glimlachte hij naar iets op zijn monitor, niet echt gelukkig maar met die korte automatische grimas die men ontwikkelt wanneer dopamine in kleine digitale injecties wordt toegediend. Ik vroeg mij af of hij ooit Walter Benjamin of Stefan Zweig had gelezen. Waarschijnlijk niet. Dat bedoel ik niet elitair. Of misschien wel. Intellectuele eerlijkheid vereist soms de erkenning van snobisme. Maar Benjamin behoorde tot een generatie denkers die nog geloofde dat technische reproductie niet slechts economische gevolgen had maar metafysische. Toen hij schreef over het verdwijnen van aura bedoelde hij niet eenvoudigweg dat kunst gekopieerd kon worden; hij beschreef een beschavingsverschuiving waarin nabijheid zelf begon op te lossen. Ik had daar ooit colleges over gegeven. Met succes zelfs.

Er was een tijd geweest waarin ik over volle zalen beschikte, iets wat achteraf absurd aandoet omdat niets sneller verouderd dan academische roem. Studenten luisterden aandachtig wanneer ik sprak over reproductie, simulacra, laatkapitalistische esthetiek. Ze maakten notities alsof theorie bescherming bood tegen geschiedenis. Soms applaudisseerden ze na afloop. Ik herinner mij nog altijd hoe ongemakkelijk dat applaus mij maakte, hoewel ik tegelijkertijd verslaafd raakte aan precies die ongemakkelijkheid. Applaus is een narcoticum voor mensen die zichzelf intellectueel noemen omdat zij te laf zijn om ijdelheid direct toe te geven.

Mijn proefschrift had gehandeld over digitaliteit en melancholie in de posthistorische cultuur, een titel die destijds intelligent leek en nu klinkt als een vergeten

subsidieaanvraag uit de vroege jaren tweeduizend. Toch werd het boek onverwacht invloedrijk binnen kleine academische kringen. Men nodigde mij uit voor lezingen. Ik verscheen op symposia waar mannen met sjaals en vrouwen met asymmetrische kapsels wijn dronken uit plastic glazen terwijl zij spraken over de crisis van representatie alsof die crisis niet allang vervangen was door een crisis van aandacht. En veel academici moesten het daarvan hebben. Ik was goed in die wereld. Dat was misschien het probleem. Ik kon spreken in zinnen die precies ingewikkeld genoeg waren om intelligent te lijken maar helder genoeg om applaus op te leveren. Ik beheerste het ritme van intellectuele verleiding ondanks mijn introvert karakter. Een citaat van Adorno, een ironische observatie over neoliberalisme, een zorgvuldig gedoseerde melancholie over Europa — men hoefde slechts de juiste accenten te plaatsen en de zaal voelde zich onderdeel van een verheven gesprek over verval. Ondertussen vervielen we gewoon.

Soms denk ik dat de hele Europese intellectuele klasse van mijn generatie, geboren in de jaren zestig, bestond uit mensen die het sterven van hun culturele relevantie probeerden om te zetten in stijl.

In Amsterdam stapte ik uit onder een hemel die de kleur had van afwaswater. Het station rook naar natte jassen, fastfood en vermoeid toerisme. Overal rolkoffers. Overal Engels. De stad was veranderd in een luchthaven die zichzelf abusievelijk nog voor hoofdstad hield. Ik liep richting het centrum zonder duidelijke haast. Dat deed ik vaker in Amsterdam: doelloos rondzwerven om de illusie te behouden dat men nog deelnam aan cultureel leven terwijl men in werkelijkheid slechts observeerde hoe cultuur zichzelf commercialiseerde. Boekhandels verkochten totebags en identiteit. Cafés zaten vol freelancers die keken alsof zij voortdurend gecast werden voor een documentaire over stedelijke creativiteit. Iedereen werkte aan zichzelf. Dat was

de nieuwe religie.

Toen ik begin twintig was, geloofden intellectuelen nog dat men zich moest bevrijden van ideologie. Nu produceerde iedereen vrijwillig een publiek bruikbaar personage. Authenticiteit was een marketingcategorie geworden. Zelfs depressie bezat inmiddels een esthetiek. Ik was daar niet boven verheven. Dat wist ik.

Mijn eigen zwartgalligheid had evengoed theatrale aspecten ontwikkeld. Men raakt gehecht aan de contouren van het eigen ongeluk. Na verloop van tijd verdedigt men zijn misère alsof het een artistieke signatuur betreft.

Ik ging zitten in een café aan het Spui waar ik vroeger vaak werkte wanneer ik nog dacht dat nabijheid tot uitgeverijen en Athenaeum boekhandel automatisch literair gewicht verleende aan een bestaan. Naast mij voerde een jong stel een gesprek over podcasts. Achter mij zat iemand luid een Zoomvergadering te houden over storytellingstrategieën. Dat woord alleen al. Storytelling. Alsof verhalen tegenwoordig vooral logistieke verpakkingen waren geworden voor persoonlijke branding. Ik bestelde koffie die te duur was en smaakte naar verbrand karton. Daarna opende ik mijn laptop. Lange tijd keek ik alleen naar het lege document.

Het wit van een scherm bezit een specifieke vijandigheid wanneer men niet meer kan schrijven. Mensen die nooit werkelijk stilgevallen zijn begrijpen dat niet. Zij denken dat schrijversblok betekent dat men geen inspiratie heeft, alsof teksten normaal gesproken vrolijk uit de vingers stromen en slechts incidenteel vertraging oplopen. Maar echte stilstand is fundamentele. Het is niet de afwezigheid van ideeën. Het is het verlies van vertrouwen in taal zelf. Ik had zelf al het idee van tegentaal ontwikkeld, om me te wapenen tegen de interpellierende functie van taal. Een soort houding tegenover taal als het ABN te dichtbij kwam.

Iedere zin leek mij onmiddellijk besmet door herhaling. Alles klonk reeds geschreven. Niet door anderen

alleen. Door mijzelf. Dat was het ergste. Ik redigeerde de output in mijn eigen woorden en moest concluderen dat er weinig stijlverschil in zat. Misschien zat ik er naast.

Ik begon steeds vaker het vermoeden te krijgen dat stijl uiteindelijk niets anders was dan de langdurige automatisering van persoonlijke trauma's. Men herhaalt bepaalde ritmes, bepaalde beelden, bepaalde melancholieën totdat critici dat consequent noemen. Misschien verschilde een schrijver minder van een algoritme dan hij graag geloofde. Die gedachte keerde terug. Steeds opnieuw. Ik haatte haar. Toch opende ik opnieuw de interface. Niet uit enthousiasme. Zoals alcoholisten ook niet drinken uit enthousiasme. Ik typte:

“Waarom voelt herhaling soms intelligenter dan originaliteit?”

Even gebeurde er niets. Toen verschenen woorden op het scherm, rustig, vloeiend, bijna achteloos, alsof ergens achter die witte leegte een bewustzijn zat dat oneindig geduldiger was dan het mijne. Ik las. En terwijl buiten de stad verder ruiste in haar permanente toeristische zelfimitatie, voelde ik iets dat gevaarlijk dicht in de buurt kwam van opluchting. De interface deed het nog, de woorden vloeiden als een waterval over het scherm.

Amsterdamse Necrologie

Men merkt pas hoe diep commercie in een cultuur is doorgedrongen wanneer zelfs haar vormen van verzet beginnen te klinken als marketingcampagnes. Dat dacht ik terwijl ik over de grachten liep richting het literair festival waarvoor men mij had uitgenodigd, een formulering die meer prestige suggereert dan gerechtvaardigd was aangezien uitnodigingen in het Nederlandse literaire circuit meestal voortkwamen uit paniek, subsidievoorwaarden of afzeggingen van belangrijkere namen. Ik had aanvankelijk geweigerd. Niet principieel. Vermoeid. Bovendien kon het literaire circuit me eigenlijk wel gestolen worden. Ik begon te schrijven nadat ik een punt gezet had achter mijn baan als assistent-professor.

Festivals putten mij uit sinds ik merkte dat schrijvers tegenwoordig minder gelezen werden dan gefotografeerd. Literatuur was een visuele discipline geworden. Mensen wilden auteurs zien praten over kwetsbaarheid onder theaterlicht terwijl ergens op de achtergrond glazen rinkelden en jonge redacteuren met identieke kapsels deden alsof zij nog geloofden dat cultuur maatschappelijk noodzakelijk was. Toch was ik gegaan. Om geld. Dat blijft uiteindelijk de eerlijkste motivatie.

De organisator had mij een hotelkamer beloofd die bij aankomst uitzicht bleek te bieden op een steeg waarin bierfusten stonden opgestapeld naast een container vol nat

karton. In de badkamer hing een bordje waarop men duurzaamheid propageerde door gasten te verzoeken hun handdoeken meerdere dagen te gebruiken. Hotels doen tegenwoordig alsof ecologische verantwoordelijkheid spontaan samenvalt met kostenbesparing.

Ik gooide mijn tas op bed en bleef enige tijd bewegingloos voor het raam staan terwijl beneden toeristen voorbijtrokken met de specifieke doelloze opgewondenheid van mensen die voortdurend bang zijn ergens niet geweest te zijn. Amsterdam had zichzelf jarenlang verkocht als vrijplaats en was geëindigd als decor. De stad bezat nog slechts twee werkelijk actieve industrieën: toerisme en zelfrepresentatie. Beneden begon iemand te zingen. Vals. Ik sloot het raam.

Het festival vond plaats in een voormalige fabriekshal die was omgebouwd tot cultureel centrum, wat in Nederland meestal betekent dat men bakstenen, industriële lampen en een overdosis ironisch meubilair combineert totdat subsidiecommissies het verschil tussen creativiteit en vastgoedontwikkeling niet langer kunnen onderscheiden. Aan de ingang kreeg ik een linnen tas met programmaboekje, kortingsbonnen en een pen waarvan de inkt het vrijwel onmiddellijk begaf.

Binnen hing de bekende geur van literaire evenementen: wijn, regenjassen, drukinkt, uitgestelde mislukkingen. Ik zag onmiddellijk mensen die ik liever niet zag. Essayisten die zichzelf inmiddels uitsluitend nog in podcasts leken voort te bewegen. Romanciers die na één succesvolle autofictionele roman de rest van hun carrière veroordeeld waren tot televisieoptredens waarin zij uitlegden hoe kwetsbaarheid werkt. Dichters die spraken alsof iedere koffie een politieke daad was. Allen ouder geworden. Allen vermoeder. Allen nog steeds bezig zichzelf uit te leggen.

Sommigen herkenden mij en knikten met dat merkwaardige mengsel van collegialiteit en taxatie dat de

Nederlandse literaire wereld kenmerkt, alsof iedere begroeting tegelijkertijd een voorlopige positiepeiling inhoudt. Men informeerde naar projecten waarover ik liever zweeg. Ik antwoordde ontwijkend. Schrijvers die niets publiceren maken anderen nerveus; het confronteert hen met de mogelijkheid dat stilte soms eerlijker is dan productie.

In de foyer stond een jonge schrijver, nauwelijks dertig vermoedelijk, geanimeerd te vertellen over “de noodzaak van nieuwe narratieven binnen laatkapitalistische ecologie”. Hij droeg witte sneakers die waarschijnlijk duurder waren dan mijn maandelijkse boodschappenbudget en sprak met de vloeiende theoretische zekerheid van mensen die nooit financieel werkelijk bedreigd zijn geweest. Ik luisterde enkele minuten. Daarna liep ik weg.

Ik voelde mij steeds vaker een reactionair zonder conservatisme, wat waarschijnlijk de meest uitzichtloze ideologische positie van deze eeuw is. Ik geloofde nergens meer in maar wantrouwde tegelijk iedere vorm van vooruitgangsoptimisme zoals men optimisme in het algemeen dient te wantrouwen. Technologie democratiseerde cultuur, zei men. Misschien was dat waar. Maar democratisering betekende meestal ook nivellering, en intellectuelen die dat hardop uitspraken werden onmiddellijk verdacht van elitisme alsof men een chirurg snobistisch noemt wanneer hij bezwaar maakt tegen amateuroperaties.

Tijdens mijn panelgesprek sprak ik over digitale vermoeidheid, over de inflatie van meningen, over de manier waarop constante zichtbaarheid uiteindelijk iedere innerlijkheid aantast. Het publiek luisterde aandachtig op die typisch Nederlandse manier waarbij men intelligentie respecteert zolang zij niet te emotioneel wordt. Na afloop stelde iemand een vraag over artificiële intelligentie en auteurschap. Ik antwoordde scherper dan bedoeld.

“De meeste hedendaagse cultuur,” zei ik, “wordt nu

al geproduceerd alsof zij door machines geschreven is. Al verandert misschien minder dan men hoopt.”

Er werd gelachen. Niet omdat het grappig was. Omdat cynisme tegenwoordig doorgaat voor diepgang.

Na afloop kwam een man naar mij toe die ik aanvankelijk niet herkende doordat succes sommige mensen niet ouder maar gladder maakt. Hij droeg een donkerblauwe coltrui, perfect passende schoenen en het soort ontspannen glimlach dat alleen voorkomt bij mensen die permanent in contact staan met budgetten.

“Kees,” zei hij terwijl hij mijn arm aanraakte alsof wij elkaar ooit intiem gekend hadden,

“ik dacht al dat jij het was.”

Jonas Vercammen. Uitgever.

Ooit junior redacteur, nu directeur van een middelgrote maar invloedrijke Amsterdamse uitgeverij die zichzelf graag positioneerde als intellectueel alternatief voor commerciële vulgariteit terwijl men ondertussen exact dezelfde marketingtechnieken gebruikte, alleen met betere typografie. Hij bestelde wijn voor ons zonder te vragen of ik wijn wilde. Dat soort mensen bestellen altijd alvast.

“Je ziet er slecht uit,” zei hij opgewekt.

“Dank je.”

“Nee, echt slecht. Dat bedoel ik positief. Alsof je weer nadenkt.”

“De meeste mensen noemen dat depressie.”

Hij lachte te hard. Wij gingen zitten aan een kleine tafel achter in de foyer waar het lawaai van stemmen zich vermengde met het geluid van vallende glazen en espressoapparaten. Jonas begon vrijwel onmiddellijk over de staat van de literatuur, wat uitgevers altijd doen wanneer zij eigenlijk over verkoopcijfers willen praten maar zichzelf nog niet volledig als handelaars durven beschouwen.

“Er gebeurt iets,” zei hij. “Mensen zijn moe van